

Xavier Antich: “Les paraules poden ser instruments de violència i de discriminació extraordinaris”

He quedat amb Xavier Antich (la Seu d'Urgell, 1962) a la Fundació Tàpies, organisme del qual és president des del 2012. Hi estan enllestitint la instal·lació de l'exposició 'Diumenge', d'Oriol Vilanova. Les parets estan entapissades amb milers de postals. Conversem sobre filosofia i ensenyança, que potser són les dues passions de la seva vida. També dels seus mestres, de com s'ensenya filosofia i de com d'important és ensenyar, així, en general. Resseguim també algunes de les idees que exposa als seus articles a l' 'Ara' i a 'El Nacional' i al seu últim llibre, 'La voluntat de comprendre' (Arcàdia, 2015), que ens porten a parlar de política i de valors. I dels valors del procés polític català també, és clar.

Text: Toni Vall / Fotos: Jordi Borràs

Tu mateix expliques que vas néixer entre llibres, revistes, tebeos i diaris.

Exacte!

Fins a quin punt va ser important això?

Va ser bàsic! Era a la llibreria que tenien els meus pares a la Seu d'Urgell. La vida de poble és molt diferent de la vida de ciutat i fèiem molta vida de carrer però també hores i hores a la llibreria. Als quatre germans ens agradava agafar tebeos per llegir i després tornar-los perquè es poguessin vendre. El que jo sóc fonamentalment és una bèstia lectora; el que més m'agrada és llegir. Llegir de tot.

Recordes una lectura especialment reveladora?

No et sabia assenyalar cap lectura en concret a tall de “caiguda del cavall”. Jo diria que podria situar un moment important en el salt entre llegir materials gràfics o il·lustrats, o sigui, tebeos, i llegir-ne només amb text, sense imatges. La descoberta dels textos que t'obliguen a imaginar i que es converteixen en coses vives.

És el que més t'agrada del món?

Sí, sens dubte. Diria que m'he convertit en professor per poder contagiar aquesta capacitat per convertir un paper, una cosa morta que no té cap sentit fins que algú ho llegeix, en un significat ple i apassionant.

Hi ha famílies que tota la vida són del mateix diari...

Nosaltres, per motius de professió dels pares, no ho érem. Fins i tot, temps després, quan vaig anar a estudiar a Barcelona, em costava entendre aquelles persones que només llegien un diari. Per mi era un hàbit imprescindible. Encara que no tingués diners per comprar-me'ls tots, m'ho feia venir bé per anar als bars on els tenien i així poder-los llegir.

Encara ho fas ara, suposo.

És clar. Encara que hi estigui subscrit digitalment, continuo necessitant el paper. I em passa també quan viatjo: necessito mirar-los, saber com expliquen les coses i com estan dissenyats; si no, no m'acabo de fer la idea del lloc on sóc.

“Vaig passar alguns anys estudiant filosofia sense saber gaire bé què era”

En quin moment identifiques l'arribada de la passió per la filosofia?

Això és una mica estrany. A l'institut m'encantaven les lletres, feia classes particulars de llatí i de grec, i estava molt orientat a estudiar filologia clàssica. Però, per alguna raó misteriosa, a COU, pocs mesos abans d'acabar, vaig decidir que m'encaminaria cap a la filosofia.

Sabies què era?

No gaire... Només que semblava molt interessant i que amagava molta capacitat de descoberta. Em van dir que era boig perquè llavors a algú que li agradessin les lletres se li recomanava que estudiés dret. La filosofia s'assimilava amb marcianada. Encara ara passa així: “Per a què serveix això?”, s'acostuma a preguntar amb to altiu.

Pot ser que aquest virus te'l contaminés algun professor?

I tant! Un de tercer de BUP que es deia Joaquim Sempere i un de COU que es deia Joan Muñoz. Ens feien llegir textos de Plató i de Descartes, una cosa una mica insòlita per a canalla de 16 o 17 anys.

Hi va haver algun autor fonamental en aquesta descoberta?

Crec que ja va ser després, durant la carrera a Barcelona, a la UB. Vaig passar alguns anys estudiant filosofia sense saber gaire bé què era. Em recordo a mi mateix anant a preguntar, amb una barreja d'ignorància i de neguit, què carai era això de la filosofia. Vaig anar aprenent que al llarg del temps ha sigut un saber i uns estudis canviants, que han evolucionat molt.

Inclou matèries, disciplines, moviments i coneixements molt diversos.

Aquesta és la qüestió. I un sol nom les agrupa totes. Em costava d'entendre que parlar de Déu i dels seus atributs, o de funcions polítiques, o de moralitat, quedés tot sota un únic paraigua, el de la filosofia.

I quan vas descobrir què estaves fent?

Devia ser cap al final de la carrera. Ja havia llegit molt i tenia un parell de professors que em van ensenyar que abans de donar respostes calia xuclar de tot i llegir de tot, de totes les èpoques i disciplines. Des de la teoria del coneixement fins a l'ètica, des de la filosofia política fins a la metafísica. “Ja ho trobareu!”, ens deien. Va ser llavors quan les peces del puzzle es van anar posant juntes i vaig anar descobrint que tot allò tenia sentit.

I era...?

Veure clar que tot allò que havia estudiat, que tots aquells coneixements acumulats, no sempre amb ordre i sovint dispersos, estaven relacionats amb altres coses molt rellevants: els moments històrics, els canvis de mentalitat, les èpoques diferents que comportaven preguntes diferents. Entendre que les preguntes canviaven en paral·lel als canvis del món.

M'agrada molt recordar els bons professors que vaig tenir a la universitat. Els estudiants de filosofia i lletres de la teva generació i les anteriors sempre recorden professors mítics. Et vas quedar amb algun?

Sí, amb alguns, no gaires. I és bo comprovar que eren radicalment diferents. En tres assignatures vaig tenir José María Valverde.

Aquest deu ser el més mític de tots, no?

Era descomunal. Mai ens va dir què era exactament allò de l'estètica que ell explicava. Tant podia estar vinculat amb la música com amb la poesia i els poetes, o amb els pintors i pensadors. Vaig arribar a la conclusió que l'estètica era ell! Recordo que també m'irritava profundament perquè no tenia temari ni seguia cap ordre. No et demanava res i a l'examen et donava un full i et deia que li expliquessis el que volguessis. La seva va ser una petjada molt forta.

I d'altres?

El Jordi Sales, encara en actiu, que, sens dubte, és un dels grans pensadors d'aquest país. Un home de gran exigència, de la tradició neokantiana, lligat a la teoria del coneixement i amb una forta personalitat cívica. O el Ramon Valls Plana, que va morir fa uns quants anys i era un hegelista descomunal. Es podia passar tot un curs llegint només quatre o cinc pàgines de Hegel. I uns altres dos, que són quasi als antípodes. D'una banda, el Miquel Morell, pensador bestial expert en Foucault i en teoria del poder i biopolítica. I, de l'altra, un tomista, talibà del pensament metafísic del segle XIII, Francisco Canals, catedràtic de metafísica, extremament conservador i una mica problemàtic. Però un talent bestial, un cap pensant que s'havia discutit en congressos a Alemanya amb Heidegger, ni més ni menys. Tots ells, presències monumentals, una mica d'una altra època, penso.

“Mai he pensat que la filosofia tingui a veure amb grans conceptes o nocions transcendents i pomposes”

Hi ha una frase del saber popular que m'agrada molt: “Prendre-s'ho amb filosofia”. O sigui, amb paciència, amb tranquil·litat, amb esportivitat...

El saber popular permet que el llenguatge conservi convencions, idees i pensaments profundament savis. Siguin quins siguin els continguts filosòfics concrets dels quals t'encarregues, és sa establir una certa distància entre tu i les coses que penses. Això vol dir aquesta frase.

Sense passió?

No, i ara! Amb la passió que convingui, només faltaria! Hegel deia que sense passió no es pot fer res de gran en aquesta vida. La filosofia sempre té present aquesta mediació: la consciència d'un artifici a l'hora de pensar les coses, de desnaturalitzar-les i pensar que no són naturals sinó culturals, artificis amb les seves raons. M'agrada molt, aquesta expressió! De fet, el programa de televisió que fem amb l'Emili Manzano es diu '[Amb filosofia](#)'.

Aquí volia anar a parar, a la capacitat per a la divulgació de la filosofia. Com es fa?

Jo ho faig vivint-la des de dins. Mai he pensat en la filosofia com un saber instrumental, com qui pensés que els llibres són com salsitxes. Hi ha sabers que, si no s'aborden des de dins, no hi ha manera de viure'ls ni d'explicar-los. La filosofia no té horari: mai la deixes de banda. És una feina rara. No acabes a les 20 hores de fer filosofia o de ser filòsof.

Això cansa?

No, ho visc de manera natural. No deixo de pensar-hi. Mentre camino pel carrer, o llegeixo, o veig una pel·lícula. O anant amb tren o al mig d'una conversa. Les idees sorgeixen i les apunto en papers que em fico a la butxaca. Em va vacunar bastant de ruqueries ser professor d'institut durant 10 anys. Entendre que una cosa que té sentit, que és important i útil també pot ser contagiada a gent que en principi no hi té gens d'interès. El normal era que nois entre 15 i 17 anys pensessin que allò era una llauna. El repte era intentar que deixessin de pensar-ho.

Devia ser extremament gratificant...

I tant! Aquell moment en què s'esdevenia el retorn, potser intangible, d'unes persones que entenien que allò podia tenir un sentit perquè marcava actituds davant la vida i davant la resolució de problemes. De fet, una de les experiències més gratificants de la meua vida és haver mantingut el contacte amb alumnes d'aquella època i que em reconeguin que, amb independència de la professió que escollissin després, les meves classes els van servir per obrir una mica més els ulls a l'hora d'abordar "les coses que ens passen". L'important no era saber res sobre Plató, sant Agustí o Russell, sinó que allò que aprenien podia servir-los per fer un clic. I pensa que no existia 'Merlí' encara!

Això de l'augment de matriculacions a les carreres de filosofia gràcies a 'Merlí'... Hi ha un punt de frivolitat?

Es veu que és un fet: a la UB s'ha quedat gent fora i a Girona s'ha doblat la matriculació. Segurament, molts dels qui s'hi acosten per aquesta via en un any s'adonaran que no té gaire a veure amb el que apareix a la sèrie. Però, en canvi, segur que d'altres descobriran una bona passió.

No ha de ser dolent per força, és clar.

Del que parla fonamentalment la sèrie és de problemes de l'adolescència; però, si l'aportació de la filosofia permet adonar-se d'aspectes més profunds i de formes d'abordar-los, doncs benvinguda sigui!

El subtítol del [teu llibre](#) 'La voluntat de comprendre' és 'Filosofia en minúscula'.

Això m'agrada molt! Moltes vegades posem majúscula a la Filosofia o a la Història, com si haguessin de ser en un pedestal. Mai he pensat que la filosofia tingui a veure amb grans conceptes o nocions transcendents i pomposes que t'obliguen a posar-te seriós. Amb el que té a veure, fonamentalment, és amb la vida. Per això aquesta efa majúscula sempre m'ha neguitejat.

Deu tenir a veure amb els teus interessos i referents?

Segurament, sempre m'ha interessat la filosofia d'arrel marxista, la de Walter Benjamin, Ernst Bloch i Georg Lukács, que posaven èmfasi a pensar en el món quotidià i les seves pràctiques, la vida en comú, l'experiència del temps... M'ha interessat tant que m'ha portat a pensar que, si la filosofia no ha de servir per pensar sobre tot això, no crec que serveixi per a gaire res.

Filosofia en minúscula, vaja.

Sí, petita, modesta. No grans paraules.

Això deu estar relacionat amb la manera com l'abordàveu a la 'tele', oi?

Sí, vam mirar molts programes d'altres televisions, europees i alguna de llatinoamericana. Vam detectar dos grans formats. Un que parlava de grans conceptes filosòfics. No ens interessava; era massa pompós. I un altre era programes de filosofia sobre filòsofs. Ni l'un ni l'altre ens van convèncer. El que volíem era plantejar qüestions terrenals com el viatge, el treball, la felicitat o l'odi i abordar-los filosòficament. Les dues primeres temporades van funcionar molt bé i ara estem filmant la tercera.

“La precarietat de les formes de vida i de l'àmbit laboral està distorsionant la manera com veiem les coses”

Et confesses addicta a la docència.

Molt!

Què et proporciona?

Fonamentalment, dues coses. D'una banda, la consciència de saber que allò que fas, allò a què dediques el temps i la vida, té sentit. I no només per a mi, ja que, si fos així, el sentit que m'agrada ja no el tindria. Té sentit per als altres, posa en valor l'experiència de compartir el coneixement, de socialitzar un treball. I, en segon lloc, com fa una estona ja parlàvem, hi ha el retorn que aquesta feina acaba produint, la capacitat de saber que allò que tu fas pot canviar la vida dels qui t'escolten.

I salvar vides?

Totalment! Ho diu George Steiner i ho comparteixo plenament. Allò que marca la nostra implicació en l'àmbit de l'ensenyament és, més enllà dels continguts que transmetes, la consciència que pots salvar vides. Dit d'una manera un pèl emfàtica, però que tots podem entendre bé.

Ensenyances que ens romanen per sempre a dins?

Sí, que el temps no espatlla, que, encara que oblidem coneixements concrets, sempre hi haurà intangibles que se'ns quedaran a dins i ens faran ser com som. Això és, sens dubte, el més gratificant i espectacular de l'experiència de la docència.

Entre els tòpics més certs de la història de la humanitat estic convençut que un guanya. Aquell que diu que el professor, de qui més apren, és dels seus alumnes.

És un tòpic absolutament cert. Ara debatem molt què és l'ensenyament, si és pura transmissió i si els estudiants són actius o passius. Ni el professor més lloro del món és incapaç de no veure's afectat per les reaccions i les interaccions dels seus alumnes. Ja fa 32 anys ininterromputs que faig de professor i sé que cada dia tot canvia, tot recomença, que allò que expliques pot venir condicionat per una mirada, una pregunta o una incomoditat que s'esdevé a l'aula.

Perceps la por del fracàs cada cop més present i amenaçant entre els alumnes?

Es nota molt més que fa uns quants anys. Hem de tenir present que l'educació ha experimentat

grans canvis i que ara la incertesa és bestial. Fins fa algun temps tendíem a pensar que l'educació proporcionava creixement i capacitat per enfrontar-se al món laboral amb unes mínimes garanties d'èxit. En l'última dècada, això s'ha estroncat. La confiança en els beneficis de l'ensenyament avui ja no hi és.

La tecnologia també hi ha intervingut en els canvis.

Només cal tenir en compte que avui en dia, a la mateixa aula, tots els alumnes tenen accés a allò que vulguin a través dels seus aparells mòbils. Faig classes al Departament d'Història de l'Art i abans el que determinava l'autoritat del professor en aquest àmbit era la seva capsa de diapositives i aquella imatge d'un Caravaggio perdut en una església de Creta que ell havia visitat i fotografiat. Això ha passat a la història.

Això també ha obert unes portes tremendes al coneixement?

Sens dubte. Si som capaços d'aprofitar-nos-en sense sentir-nos aclaparats i amb un bon afany creatiu, aquest immens potencial de la tecnologia pot ser complementari de la por, de la precarietat i de la incertesa. Matisar-los perquè no siguin tan terribles.

Ets pessimista?

No. Però hem de saber on som i què ens passa. Assistim ara, per exemple, a la primera generació de gent que no es dedica a allò que ha estudiat.

O que no té una sola professió.

Exacte! La precarietat de les formes de vida i de l'àmbit laboral està distorsionant la manera com veiem les coses. Per això em preocupa una mica que vulguem fer reformes excessives per canviar el sentit global de l'educació en funció de la realitat econòmica i laboral. Com si l'objectiu fos formar els alumnes de manera mal·leable perquè no sabem a què s'acabaran dedicant. Tinc molts dubtes.

“La postveritat no deixa de ser la voluntat d'explicar la mentida en termes polítics”

“No hi ha amor per la veritat si no hi ha amor per la paraula”, ho dius en un dels teus articles.

Utilitzem la paraula de manera tan natural, igual que respirem, que no acabem de ser gaire conscients de la seva importància. En essència, som éssers de paraula, i això té moltes implicacions: ordenar el món, descriure'l, posar-lo en comú amb els altres... És aquesta una de les grans aportacions del pensament del segle XX: el que en diem la consciència lingüística i que descriu tots els nostres actes, verbals o no verbals, com a lingüístics.

“No s'és filòsof sense ser filòleg”, també ho expliques en un article.

L'amor pel saber, que és la filosofia, està escapçat si no va acompanyat per l'amor per les paraules. Em confesso aristotèlic i totes les obres d'Aristòtil -des de la física fins a la metafísica, passant per l'ètica i la política- són reflexions sobre les paraules.

I no és veritat també que sembla que cada cop les paraules ofenguin més?

És que tenen una capacitat infinita de fer mal.

Però ens porta a algun lloc aquesta hipersensibilitat que vivim?

És hipersensibilitat per les paraules però també pel que arrosseguen al darrere. Som molt sensibles amb paraules que sembla que no es puguin dir o amb les distincions de gènere, per exemple. Hem anat prenent consciència que les paraules poden ser extraordinaris instruments de violència, de discriminació i d'exclusió. En principi, aquesta sensibilitat a mi no em sembla malament perquè posa en relleu que, de vegades, la violència no és només un exercici físic sobre un cos.

D'exemples diaris, no ens en falten.

A cabassos. Els nens que insulten una noia al tren perquè és diferent d'ells o la regidora de Badalona que denuncia discriminació per raó de religió. Paraules que exclouen, que estigmatitzen, que marquen de manera negativa.

Fa pocs mesos, en un article sobre el primer aniversari dels atemptats de París, escrivies: "Cada cop som més excitables emocionalment i, per contra, menys sensibles i menys racionals en l'anàlisi". Deu tenir a veure amb això de què estem parlant, no?

I tant que sí. Es parla sovint de la política de les emocions i de la nostra reacció passional davant dels esdeveniments que viu el món. Reaccions allunyades de la racionalitat. S'està jugant molt perillosament amb les emocions en tots els àmbits. Es veu molt clarament en tot allò vinculat amb els atemptats terroristes, per exemple.

I com ens ho hem de prendre?

Mai és sobrer introduir racionalitat i paciència abans d'emetre reaccions visceralment.

Té a veure això amb aquest nou i bastant absurd concepte de la postveritat?

A mi, com a tu, tampoc m'acaba d'agradar del tot. Sembla que s'utilitzi per descriure allò que tota la vida n'hem dit "mentida". Cap mentida s'ha presentat mai com a mentida: sempre s'ha emès amb la voluntat de fer-la passar com a veritat. D'aquí ve el seu caràcter tòxic. Això de la postveritat no deixa de ser la voluntat d'explicar la mentida en termes polítics.

"En moments complicats, la CUP ha demostrat que està disposada a anar endavant"

La filosofia, el pensament, el valor de la paraula, tot el que estem tractant des del principi de la conversa, estan cada cop més allunyats de la política i de l'acció política?

En la mesura que la filosofia confronta sempre interpretacions i obliga a canvis de punts de vista, a posar-se en el lloc de l'altre, és sempre un exercici de civilitat. I, vist el panorama polític global i local, tens raó que no ens aniria malament una dosi més alta de tot això.

Et puc preguntar com et defineixes políticament?

D'esquerres. En l'àmbit social i econòmic, d'esquerres, i en l'àmbit de país, no m'agraden les denominacions "independentista" ni "nacionalista" perquè crec que són purament instrumentals. En el terreny de l'independentisme, a més a més, s'hi afegeix la vessant temporal: l'aspiració a deixar de ser-ho com més aviat millor.

És bo tenir relacions directes amb els polítics?

Com que mai he tingut un posicionament partidista, que mai he militat, vaja, de problemes d'aquest tipus, no n'he tingut. La meva relació sempre ha sigut de certa sintonia amb grups, partits o persones concretes però sempre marcada per la meva independència absoluta. He participat en iniciatives engegades per alguns partits però mai sent militant de res.

Actitud política, sí?

Això sí. Diguem que em resisteixo a identificar la política i els polítics amb cap àmbit determinat de la vida. Em nego a considerar com a política només el que fan els polítics.

I els polítics no només són els polítics professionals?

En efecte. Jo, sense anar més lluny, em considero polític. Sense pertànyer a cap partit, considero que la meva acció és política. Escriure articles en premsa és acció política, i participar en iniciatives cíviques i socials, també. Reclamo aquest sentit digne de la política, que no té a veure amb l'àmbit estrictament professional.

I és aquest àmbit el que pot convèncer la gent escèptica i desenganyada del fet que la política és una acció important, valuosa i transformadora?

És molt possible. Quan era professor d'institut, ja m'interessava convèncer la canalla de 14 anys que la política no només la fan els polítics. La fem nosaltres amb els moviments associatius, per exemple, o amb tot el que implica el tercer sector. Accions que poden ser molt més transformadores i emancipadores que les lligades a la militància de partit.

“Una societat civilitzada és aquella en què els seus membres no s'humilien els uns als altres”, ho diu Avishai Margalit i ho menciones tu en un article. Pot esdevenir una cita ‘démodé’?

No es porta gaire, tens raó. Margalit, un interessantíssim filòsof israelià, en parla per referir-se a les formes de política que degraden la vida en comú, que exclouen, discriminen i incrementen la desigualtat. Fa pensar bastant que el món en què vivim això tendeixi a oblidar-ho.

És possible que vagi en increment el relativisme en la percepció i el judici del que passa al món? Per exemple, amb el nou president dels Estats Units: “Si ha guanyat, per alguna cosa deu ser”, diuen.

Hi ha dos mals, al meu entendre, dues menes de perversions. El relativisme és un, considerar que és igual una cosa que l'altra. L'altre és el maniqueisme, considerar que qui no coincideix amb la teva presa de partit és negatiu i abominable. És rellevant això del “si ha guanyat, per alguna cosa deu ser”. Hi ha persones a qui els repugna aquesta manera d'interpretar-ho.

Com ho interpretes tu?

És lògica la indignació davant dels resultats electorals i de l'anunci de decisions incomprensibles. Però és important posar-se a pensar en els motius, entendre'ls, i llavors potser les posicions esdevenen menys maniquees i menys relativistes. És com quan després d'un atemptat terrorista cal pensar per què aquelles persones han fet el que han fet. Hi ha gent a qui també repugna aquesta reflexió, com si amagués complicitat amb el mal. Negar-se a pensar mai és positiu perquè pensar és l'únic que ens pot permetre evitar repeticions.

Pensar-hi tant a vegades cabreja encara més?

Pot ser. Però em resisteixo a assumir que no podem explicar d'on prové el malestar que provoca que algú tan abominable com Donald Trump arribi a presidir els Estats Units.

L'única explicació que em va semblar que transcendís va ser la de la pèrdua de poder econòmic i de capacitat adquisitiva de certes capes de la població a causa de deslocalitzacions, per exemple.

I la de vuit anys de promeses no complertes, també. No n'hi ha prou a considerar que Trump és un impresentable; vull saber també com pot ser que hi hagi gent que s'hi entregui d'aquesta manera.

“A l'Estat espanyol veuen clarament que això és irreversible”

Tenim al davant uns mesos importants.

Sí, haurem de veure què passa a Europa entre la primavera i la tardor. Le Pen i el Front Nacional són els enemics “objectius”, però serem capaços de pensar i d'entendre com pot ser que en els darrers 20 anys la seva base social hagi crescut tantíssim?

D'acord amb tot, però podem partir de la base que tot això són pessimes notícies?

Per descomptat!

Ah, és que a vegades, segons què lleigeixo i escolto, em fa dubtar.

El que no pot ser és que ho interpretem com si fossin terratrèmols amb els quals no podem fer-hi res. Un dels meus llibres de capçalera és ‘El raïm de la ira’, de John Steinbeck, emmarcat en la Gran Depressió Americana. En un moment donat, un dels personatges, quasi al límit del suïcidi, treu forces d'on no n'hi queden i diu: “Això no és un tornado ni un terratrèmol. Això ho han fet els homes i és dolent!”.

I el Procés com el veus? Interminable?

No m'agrada el terme ‘processisme’ que tanta fortuna ha fet. És cert que hi ha persones que, per tarannà, per ideologia o per ganes d'acompanyar-ho tot fins a les últimes conseqüències, voldrien demorar més el Procés. Però em sembla injust qualificar genèricament de ‘processisme’ el ritme i els temps amb els quals s'estan portant les coses.

Aquest terme té una lectura clara, oi?

Sí, la incapacitat de concloure: “Com que no sabem com acabar-lo, ja ens va bé allargar-lo”. Només cal tenir en compte processos similars al llarg del segle XX per veure que no s'enllesteixen d'un dia per l'altre. A més a més, tinguem en compte que el que està passant aquí no té analogies de política comparada clara.

Aquest procés no s'assembla a cap altre?

Parlem sovint dels casos del Canadà i el Quebec o d'Escòcia i el Regne Unit, però aquests no són semblants. Tampoc s'assembla a les independències posteriors a la caiguda del Mur de Berlín ni a les històriques dels països nòrdics de començaments del segle XX. El seu caràcter tan singular hauria de fer-nos una mica prudents.

Ets optimista?

Sí, molt. Des del 2010, cada trimestre que passa es produeix un avanç que no té marxa enrere. S'ha anat més a poc a poc del que molts voldríem, però no s'ha fet cap pas enrere. Ara entrem en una fase definitiva, nou mesos com a molt, en què passaran moltes coses i molt ràpidament. I de manera irreversible.

Els pressupostos ja hi són.

Era l'únic escull que podria haver impedit que el referèndum es fes. Veient les reaccions que s'estan produint, a l'Estat espanyol veuen clarament que això és irreversible. Potser fins i tot més que nosaltres mateixos.

La CUP és un bon soci?

A mi em sembla que sí. El que està passant és molt complicat, i el desig d'independència no és unànime. Fins que no es voti no sabrem quin és exactament el percentatge de població favorable. La meitat? Una mica més? Una mica menys? És segur que no és del 90% com va passar a les repúbliques bàltiques.

I això què vol dir?

Doncs que cal comptar amb tots els sectors que són favorables a la independència. Des dels més liberals fins als d'extrema esquerra, per dir-ho sense gaires matisos. No podem renunciar a cap. I en moments complicats la CUP ha demostrat que està disposada a anar endavant.

No van voler investir un president que es considerava clau...

Però en van investir un altre. A la CUP també se li ha de reconèixer la seva capacitat per agrupar sectors molt disgregats. En altres països, en lloc d'un partit de les seves característiques, n'hi ha molts. Fora de Catalunya, on existeix un partit similar, que agrupi des de sectors de molt fort compromís social fins als més radicalment anticapitalistes? I amb representació institucional important! La seva mirada crítica és necessària en l'espectre polític del país.

Parlaves de les etapes completades exitosament pel Procés, però quina crítica li faries?

En massa moments s'ha accentuat la discrepància ideològica per sobre de la unitat de l'objectiu polític. És lògic i sa que la discrepància del "com?" emergeixi, però en massa casos s'hi ha posat massa èmfasi.

I el personalisme?

També en alguns casos, però crec que no hi ha pesat tant. Sí, en canvi, la servitud a les bases ideològiques ens ha empès a un massa curt termini de mires. Ara som en l'horitzó immediat del referèndum, i això ha de congelar les diferències ideològiques que podrien impedir-lo.

Veus clara la fórmula del referèndum?

No puc dir que la veig clara perquè no en coneixem els detalls. Hi ha problemes estrictament tècnics que tots tenim presents i que no sabem com es resoldran. Tampoc vull que m'ho expliquin. Hem fet un vot de confiança en les institucions i, per tant, hem d'esperar. Vull pensar que la resposta està articulada i sabem que s'està treballant en els aspectes més sensibles i compromesos. Vénen moments complicats, de gran confrontació; això crec que no se li escapa a ningú.

“L’absència d’un model polític clar fa que els barcelonins estiguem cada cop més privats de la nostra ciutat”

No puc acabar sense preguntar-te sobre el que tenia més clar que et volia preguntar, des que vaig anar a una conferència teva al CCCB sobre el model de ciutat a Barcelona. Estic molt preocupat, ho confesso.

Comparteixo completament la teva preocupació. No existeix model per a la ciutat. Moltes de les tendències perverses de les dues darreres dècades no s’estan revertint.

El turisme?

En essència però no únicament. És el més visible i té a veure amb altres preocupacions, com ara la privatització de parts senceres de la ciutat. És molt alarmant. Barcelona tenia una certa tradició de sensibilitat social i una molt forta consciència de l’espai públic com a espai compartit. Això s’ha esllanguit. La inèrcia especulativa de la ciutat està generant dinàmiques molt perverses.

A què et refereixes amb això de la privatització?

El que passa al Port Vell i a la Marina. Visc al costat de la plaça de Sant Jaume i amb els meus dos fills anem molt sovint a prop del mar a estirar les cames i a jugar a pilota. El que va ser la gran conquesta amb vista als Jocs Olímpics, la conquesta del mar, s’està perdent. El meu fill té nou anys i ho veu: “Papa, aquí hi havia un port. On és ara? Els vaixells arribaven fins aquí. Què és tot aquest ciment?”.

Hem perdut espai conquerit?

Només cal fer una mirada aèria per comprovar que tot allò ja no és de la ciutat, sinó que té la seva pròpia policia, com una mena de gueto. Davant del Museu d’Història de Catalunya, en el lloc de trànsit entre Ciutat Vella i el mar, hi tenim situat un front del liberalisme més radical. L’absència d’un model polític clar provoca que els barcelonins estiguem cada cop més privats de la nostra ciutat. Em produeix una gran tristesa.

I l’avançament colonitzador de les franquícies?

Molt impactant. Comerç o espai cultural que es buida, Zara o Mango que apareixen. I els súper i les botigues de queviures. La destrucció del comerç, no ja tradicional, sinó variat, que és el màxim a què podríem aspirar. Hi ha una degradació terrible de la qualitat urbana, de la diversitat, de la població arrelada... I provoca l’encariment dels pisos, per exemple.

Els veïns marxen.

A tot Ciutat Vella, des del Paral·lel fins a la Ciutadella. I no s’hi fa res. És com que es deixa a la inèrcia.

Del mercat!

Del mercat, sí!

I com es para o racionalitza això?

En altres llocs s’ha intentat fer. Aquí s’ha apostat per una forma de turisme, però no és l’única possible, òbviament. Perquè convertir Ciutat Vella en un parc temàtic no és, sens dubte, l’única

opció possible. Hi ha ciutats europees que han seguit aquest model i ja veiem què ha passat. El turisme és difícil de controlar i regular al 100%, però sí que es pot diversificar. El model d'explotació del Modernisme, des de després dels Jocs Olímpics, ha sigut aberrant, tan sols lligat a les construccions privades de la burgesia.

Què més s'hi podria fer?

Home, hi ha un modernisme vinculat a la indústria que a Europa té un pes extraordinari. Aquí, entre el 1992 i el 2004 va ser destruït quasi completament de manera devastadora. Algun ha sigut conservat però sense la consciència que és un patrimoni urbanístic i cultural extraordinari. Hem oblidat que la Casa Batlló i la Pedrera, per exemple, es van construir a partir de la riquesa que les fàbriques modernistes van generar.

Suposo que reformant la Fabra i Coats ja en tenim prou...

Sí, com si fos una mena d'icona! No tenim debat sobre la ciutat que volem.